

Fortidsminneforeningen
Aust-Agder lokallag

Riksantikvaren

Schweigaards gate 28
0116 Oslo

postmottak@ra.no

Dato: 13. juni 2025

Deres sak: 25/01129-6

Høringssvar - Forslag til Riksantikvarens bevaringsstrategi for bygder og byers kulturmiljø.

Det vises til vårt innsynskrav i E-innsyn av 10. juni 2025 som ble besvart kort tid etter, angående høring av forslag til Riksantikvarens bevaringsstrategi for bygde og byers kulturmiljø.

Bevaringsstrategien skal bidra til bærekraftig utvikling i bygdene og byene. Dette forutsetter at kulturmiljøene tas vare på og brukes, slik at de historiske verdiene bevares og at miljøene oppleves som attraktive. Strategien skal vise hvordan kulturmiljøforvaltningen og samarbeidspartnere, både private og offentlige, kan bidra til bevaring og utvikling av bygder og byer. Bevaringsstrategien er foreslått med deltamer og prioriterte områder som er valgt ut fordi det er knyttet seg særskilte utfordringer og muligheter til områdene.

Deltemaene er 1) Stedets identitet og særpreg, 2) Der vi møtes, og 3) Der vi bor.

Fortidsminneforeningen har som formål å arbeide for langsiktig bevaring av kulturminner og kulturmiljøer, samt å skape allmenn forståelse for verdien av disse. Foreningen jobber gjennom frivilligheten. Våre hovedoppgaver er blant annet å arbeide for god stedstilpasning, styrke tradisjonshåndverket og bygningsvernet, engasjere oss i lokale vernesaker og påvirke kulturminnepolitikken i Norge.

Vår konklusjon:

Fortidsminneforeningen Aust-Agder lokallag dekker 15 kommuner og har svært mange hørings- og klagesaker hva angår stedsutvikling og -tilpasning med kulturmiljøverdier som trues i både bygd og by. I 2024 ga vi over 65 høringssvar, inkludert noen klager. Arbeidet med denne strategien synes derfor å være ekstra viktig for de utfordringer vi finner i vår region.

Siden vi først ble kjent med strategiarbeidet for 2-3 dager siden har vi ikke hatt mulighet til å gå grundig inn i arbeidet, men under finner dere noen innspill som vi håper blir hensyntatt før strategien ferdigstilles. Vi er også takknemlige for å bli kontaktet om det skulle være spørsmål:

- FMF Aust-Agder er svært takknemlig for dette strategiarbeidet, strategier som by- og stedsstrategien og klimastrategien samt de faglige råd på kulturminnesok.no, har vært til stor nytte og en har i enkelte kommuner klart å få dem til å sette krav til bruk av by- og stedsstrategien, selv utenfor registrertekulturmiljøverdier.
- Vi er spesielt takknemlig for deltema «Stedets identitet og særpreg», men det er særdeles viktig at forvaltningen og andre får noen tydelige faglige råd, slik man finner under for eksempel Riksantikvarens kulturmiljø og landskap av nasjonal interesse. Disse faglige rådene er svært gode verktøy for forvaltningen lokalt og regionalt, samt for tiltakshavere. Disse faglige rådene har også vært svært nyttige for oss når vi avgir høringsinnspill eller ender opp med å måtte klage mot en helt ukritisk stedsutvikling som er svært lite stedstilpasset.
- Ikke alle kulturminner, kulturlandskap og kulturmiljø er registrerte. Vi har eksempler på kommuner som ikke vil tillate oss innsyn i saker eller ikke anser at vi har hørings- og klageinteresse når det ikke er registrerte kulturmiljøverdier innenfor tiltakets område, selv om det eksisterer dette like utenfor. Vi håper derfor at Riksantikvaren i denne strategien vil tydeliggjøre at strategien også må gjelde alle steder, selv om det altså ikke finnes «registrerte» kulturmiljøverdier.
- Vi håper Riksantikvaren med denne strategien også kan løfte frem og gi en fordel til de kommuner i Norge som faktisk følger opp sine forpliktelser ved å vedta godt utreda kommunedelplaner for kulturminner og som har lagt til hensynssone bevaring H570 i sine kommuneplaner (arealdel).

Vi har eksempler i vårt distrikt hvor kommuner nesten synes å ha en bevisst strategi om å ikke må vedta slike planer, slik at ukritisk utbygging blir enklere. Når slike kommuner ikke har noen form for oversikt over lokale kulturmiljøverdier, blir det også vanskelig for forvaltningen og andre ressurser, slik som de frivillige i Fortidsminneforeningen, å nå igjennom med konstruktive og gode faglige råd. I slike kommuner må det derfor kunne stilles spørsmål om høyere kulturmiljøforvaltning sine faglige råd skal ha mer å si enn lokal selvråderett. Vi håper dette problematiseres i strategien.

- Det antas å stå cirka 200 000 bygg tomme i Norge. I en tid hvor det å nå klimamålene er viktigere enn noen gang er disse tomme bygningene viktige ressurser og tillegg vil det kunne bidra til gjenbruk, videreføring av immateriell kulturarv og å åpne gjengrodd kulturlandskap. Vi håper derfor at Riksantikvaren i denne strategien vil tydeliggjøre en sterk faglig anbefaling om at kommunene først bør sikre ombruk av eksisterende bebyggelse, før nedbygging av natur før nye bolig- og hytteområder tillates. Dette vil i så fall være i tråd med Riksantikvarens støtte til Fortidsminneforeningens prosjekt «Lys i gamle hus».

- Regional kulturmiljøforvaltning blir flinkere og flinkere på å beskrive forventninger til god stedstilpasning i de viktigste kulturmiljø, men vi skulle veldig gjerne også oftere sett at de var samfunnets «stedstilpasningsforvalter» ved tydelige forventninger om at de også skal kunne gi faglige råd om dette i bygg- og plansaker som ligger i de helt vanlige kulturmiljøene, selv om de ikke nødvendigvis har nasjonal og regional verdi. Dette er kanskje spesielt viktig i kommuner som ikke har nødvendig kompetanse eller som har vedtatt en kommunedelplan for kulturminner eller har kommuneplanbestemmelser som sikrer sine kulturmiljøverdier (slik som for eksempel Grimstad kommune i vårt distrikt).
- Under prioritert område «Struktur - fra naturgitte forutsetninger til planlagte steder», så kom gjerne med faglige råd og nevner gjerne noe om bygningers plassering i landskapet og viktigheten av å unngå flathogst og flatsprengning til mer «selvvokst». I vårt distrikt har vi mange uthavner langs kysten og skal disse forstås er en avhengig av at fjernvirkningene for annen bebyggelse ikke blir dominerende, men tilpasses og legges mer gjemt og beskyttet til.
- Tydeliggjøre hvor viktige de demokratiske prosesser med medvirkning er og at det listes opp aktuelle frivillige organisasjoner som kan være med å bidra positivt til bedre prosjekter i lokale plansaker.
- Utkastet til ny strategi nevner ikke Norges største frivillige interesseorganisasjon for den bygde kulturarven under punktet «Frivillige organisasjoner» på side 12 og «Interessenter og aktører» på side 27. Dette er overraskende, vi ber derfor om at også frivilligheten hos Fortidsminneforeningen inkluderes i disse nevnte punktene.
- Vi ber om at vårt lokallag blir lagt til på Riksantikvarens høringsliste i forbindelser med høringer som angår vår formålsparagraf. Riksantikvaren vil trolig ha behov for følgende: Org.nr. 995 291 436, e-post: aust-agder@fortidsminneforeningen.no.

Til slutt takker vi for at vi nå har blitt inkludert i planarbeidet og vi ber om å bli inkludert frem til endelig strategi er vedtatt. Ta gjerne kontakt om det skulle være spørsmål eller noe vi kan bidra med.

Beste hilsen,
Fortidsminneforeningen, Aust-Agder lokallag
v/Torgrim Landsverk
Styreleder

KOPI:

- Agder Fylkeskommune v/Seksjon for kulturminnevern og kulturturisme
- Fortidsminneforeningen
- Fortidsminneforeningen, Agder avdeling